

Capítol I

*C'est nous les Africains
Qui revenons de loin,
Nous venons de Tunisie,
Nous venons des colonies...*

Se cantava fòrça d'aqueu tèmps aquesta cançon. Era mai de mòda que totei lei tangas, rombas, bòps e autreis èrs de dança, que tant n'èran estadas privadas lei gènts, en mai dau manjar, dau tèmps de la guèrra. Subretot lei nistons la cantaviam.

Dins aquela annada 1945, dedins Marselha, aviam plus de besonh de te chalar lei veituras de cavaus, que lei sordats nos fasián far de passejadas sus sei camions que nos agradava mièlhs aquò.

Restavi dins una banlèga polida, lei Tres Lutz. Mei gènts s'èran pres la geréncia d'un bar pichòt, lo Pichon Bar, pèr escais, que lo nom vertadièr èra lo bar Totsants, sus lo camin que va a la Valentina.

Tocant lei Tres-Lutz, t'avián installat un camp de l'armada francesa, e dins de vilàs requisicionadas, te lotjavan de fatmàs pèr lei tabòrs marocans que n'i aviá tanben un camp. Era compausada aquesta armada d'Europencs venguts d'Argeria, quasi toteis oficiers ò sota-oficiers, e d'indigenas argerians pèr la tropa, que li disián d'Arabs.

Eran braves mai que mai aquestei militars. T'avián totjorn quauque rèn dins lei pòchas pèr donar ai pichòts, que nosautres t'aviam perdut lo gost dau chocolat e qu'assajaviam de regantar lo retard! Ieu, qu'èri lo drollet dau patron dau bar, èri lo gastat: èri pòirit que m'aduisián tot çò que voliáu.

Me faguèri de forras de forras de bònas, de chocolat vitaminat, de boitas de racions americanas... E me donèron un calòt, qu'èra la gaug mai granda de totei lei dròlles que t'empegavan aquò sus lo cap e n'èran fièrs a ne petar!

Venián pèr clients au bar dos sergents argerians, qu'e mai musulmans li fasiá pas crença de se beure d'alcòl. Moamed e Ali li disián. Eran de lònga ensèm. Te parlavan un francès quasi sensa accent. Eri bèn collèga amb elei e me prenián sovènt pèr passejar.

Me rapèli qu'un còp me menèron a l'estadivèlòdròm de Marselha. Se donava una corsa de bicicleta sus pista. M'expliquèron qu'a Argier, ont restavan, anavan tanbèn veire lei corsas sus pista qu'aquò li agradava força. Fasián d'espòrt, e mai que mai de velò.

Dins lei convèrsas qu'aviam, li demandavi çò qu'èra Argeria. Me semblava una tèrra estranja bòrd que pèr ieu, Africa èra aquest país misteriós ont i aviá de leons, ont Tarzan senhorajava. Qu'aviáu ausit parlar dei leons d'Atlàs, aquestei que te mostravan dins lei circs, e mai aici, de leons e de circs n'aguèssiam plus vists pèr manca de mangilha!

Lei fasiá rire aquò, que me disián que de leons, fasiá bèu tèmps que n'i aviá plus ailà e qu'ara, Argeria èra un pauc parier que França.

Quasi parier, mai pasmens amb quauquei diferéncias pèr leis abitants. Elei, pèr exemple, qu'èran d'endigenas, avián pas de drechs pariers deis Europencs.

Li plasiá pas tròp quora veniáu sus de problèmas ansin que restavan muts sovènt. Empacha pas qu'estènt que lei quichavi un pauc, e que me fasián fisança, me diguèron que tot aquò non èra pas normau. Coma, venián aici far la guèrra pèr França au nom de la libertat e puèi devian pas èstre pariers de sei camaradas europencs? E pasmens, Moamed èra institutor a Argier mentre qu'Ali trabalhava dins una administracion...

Mai se pensavan que tot aquò cambiariá estènt l'alargament deis idèas nòvas après la victòria sus lo faissisme. Vèrai qu'en Argeria volián pas, de gènts.